# СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ ... XXXI. Число 110. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 11. мая, 1923. — VOL. XXXI. No. 110. Jersey City, N. J., Friday, May 11, 1923. THREE CENTS


# ЄДНАЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНІХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА Є ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

## АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ЗА БОЙКОТОМ БОЛЬШЕВИЗМУ

ВАШІНГТОН, 9. мая. — Американська Федерація Праці виступила з домаганнем до підлеглих собі робітничих юній зірвати всякі зносини з большевицьким урядом Росії.

Опираючися на рішення послідних кількох конвенцій організації, уряд домагається від кождої юнії, щоби вона або зірвала всякі зносини з большевицькими комісарами або виступила з обєднання робітничих юній.

Справа виринула наслідком того, що серед обєднання місцевих робітничих юній в місті Сієтел виринули були проекти заявитися за совєтськими комісарами. Кілька місяців тому назад подібні виступи робило обєднання робітничих юній в Минеаполисі, але на домагання головного уряду Федерації Праці зігнорувало залицяння комісарів.

## ГРІЗЬБА СТРАЙКУ ГОЛЯРІВ

НЮ ЙОРК, 9. мая. — Голярські помічники в Бронсвілі та Нхіднім Ню Йорку зарядили страйк на слідуючий понеділок, щоби примусити підприємців платити їм далі по 40 долярів в тиждень за 12 годин праці. На страйк готово вийти коло 2,000 голярів, працюючих в яких 800 голярнях згаданого юнійного округа.

## СТРАЙК В ПАТНЕМІ

ПАТНЕМ, Конектикат, 9. мая. — На фабриці „Мангесет Манюфекчерінь Ко.", яка виробляє автомобілеву бавовну, застрайкувало коло тисячки робітників, яким компанія відмовила підвисшити заплату о 7 процент.

## НОВИЙ ІМІГРАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ

НЮ ЙОРК, 9. мая. — Президент банку „Америкен Ексчендж Нешенел Бенк" виступив нині з новим проєктом полагодження іміграційного питання. Після сього проєкту великі корпорації, котрі потребують богато робітників, малиб лучитися, творити фонди для спровадження робітників, щоби за ті фонди платити дорогу англійським та німецьким фаховим робітникам в Америку.

## МАЙОВА СНІЖНИЦЯ ДАЛІ РОБИТЬ ШКОДИ

ВАШІНГТОН, 9. мая. — Вістки з ріжних місцевостий середно-американських стейтів показують, що зимний вітер, що повіяв з північного бігуна, несучи сніг та приморозки, наробив немало шкоди в садах та пільних засівах. Сніг падав навіть в декотрих околицях Пенсилвенії.

## ЗА СВІТОВИЙ СУД

АТЛАНТА, Джорджія, 9. мая. — Загальна Федерація Жіночих Клюбів, що відбуває тут свою конвенцію, рішила виступити зорганізованим способом за рухом в користь приступлення Злучених Держав до світового суду при Лізі Народів, як се пропонує президент Гардинг.

## З БОРОТЬБИ ЗА ПРОГИБІЦІЮ

НЮ ЙОРК, 9. мая. — Річна конвенція дієцезії епископальної церкви стейту Ню Йорк рішила заявитися проти відкликання прогибіційних законів.

## СУД ПРОТИВИТЬСЯ ЗАБОРОНІ БІРЖЕВОЇ ТОРГОВЛІ ЦУКРОМ

ВАШІНГТОН, 9. мая. — Федеральний суд не схотів видати урядови заборони проти купців, які торгують будучими доставами цукру, як сього недавно домагався уряд на тій основі, що така торговля є одною з головних причин піднесення цін на цукор.

## БУДУЧНІСТЬ БЕЗДРОТНОГО ТЕЛЕГРАФУ

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 9. мая. — Перед зборами товариства інжинерів промислу рухомих образків виступив проф. Френсиз Дженкинс з відчитом про будучність рухомих образків та фотографій при помочи бездротного телеграфу. Він говорив про практичні примінення бездротного телеграфу до розсилання вісток; на його думку, незадовго вже повстануть підприємства, які місто розсилати по світі друкові вісти, як се робиться нині в часописях, будуть розкидати бездротним телеграфом фотографії з подій.

Такі фотографії будуть мати великий вплив на поліційну службу та для таких підприємств, як банки; навіть заключування умов буде виглядати тоді інакше, як тепер.

## СТРАШНЕ НЕЩАСТЄ ПРИ НАФТОВІМ ШИБІ

КЕРЕНС, Тексас, 9. мая. — Нафтовий шиб Мекхай Н. І., що лежить недалеко звідсіля, занявся від іскри та вибух страшною експльозією, наслідком котрої погибло на місци 13 робітників, а 12 других попалилося так тяжко, що відай і вони помруть.

Пожар в одну секунду обхопив весь шиб, стріляв полумю на сто стіп в гору та обняв просто всіх робітників, працюючих коло довбача.

## БОЛЬШЕВИКОВИ ПО БОЛЬШЕВИЦЬКИ

НЮ ЙОРК, 9. мая. — Студенти Колумбійського університету обкидали гнилими яйцями Вілєма Фостера, одного з агентів американського большевизму, як сей зібрав в одній каварні своїх прихильників, щоби дати їм відчит.

## РОЗБИВСЯ КОРАБЕЛЬ

ПОРТЛЕНД, Орегон, 9. мая. — На скалах коло побережа стейту Вашінгтону розбився нині корабель „Лейк Гебгарт". Вислані звідси тягарові лодки не потрафили добути його спімежи скал, і ратунковий відділ став робити приготовання, щоби перевезти на безпечне місце моряків, яких є 30, а котрі все ще находяться на кораблі, в великій небезпеці свого життя.

## З БОЙКОТУ ПРОТИ ЦУКРУ

НЮ ЙОРК, 8. мая. — Бойкот проти цукру, який недавно почато тут за поводом міської влади, розширився вже на ряд міст в західних стейтах. Нині зорганізовано в Шікаго бойкотовий комітет хазяйок.

На цукровій біржі ціна цукру починає знова підноситися.

## СУДДЯ КАРАЄ ЗІ ЖАЛЕМ...

Перед міський суд в Фолсбергу, Ню Йорк, станув колисьтут місцевий купець Филип Розен, обжалований полісменом за неважанне на дорожні сигнали. Говорив полісмен, що обжалований, підїзджаючи до скруту, на котрому він справляє ідучих, поздоровив його наперед, але зараз потім погнав попри нього, мимо сього, що він дав йому сигнал ждати.

У відповідь на сей закид, арештований не перечив фактів, розповіджених полісменом, але оповів на оправдання небувалу пригоду. Віз він саме тоді до місцевого акваріюма (збірник для водних звірят) величезну черепаху, яка важила коло 30 фунтів. Звіря було уміщене в паперовій коробці, яку обжалований помістив на переді авта, коло свого сидження. На заднім сидженю їхала його жінка. Власне в хвилі, коли ідучий доїхав до скруту та поздоровився зі знакомим полісменом, черепаха добулася з коробки та вкусила його в ногу. Обжалований несвідомо потиснув ногою, натиснув на приспішувач авта, котрий в мить кинувсявперед. Полісменови не лишилося нічого, як арештувати знакомого.

Суддя, вислухавши небувалу пригоду, похвалив його за його патріотизм, який він обявив, даруючи такий гарний оказ черепахи до міського збірника, але рівночасно заявив, що з жалем мусить на нього наложити кару 5 долярів, бо „закон мусить бути виконаний".

## ГОЛОВА РОСІЙСЬКОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ КОМІСІЇ — БУВШИЙ ЦАРСЬКИЙ УБИЙНИК

„Руспресс" подає подробиці про совітсько-польські торговельні переговори, в звязку з котрими сумнівається в успіх тих переговорів. Між ин. головою давної комісії є якийсь Войков, який буцімто брав безпосередню участь в убийстві царської родини, чим здобув мандат державного діяча і зробив — політичну карієру!

## ЕКСПЛЬОЗІЯ ЗБІЖА

У фабриці ріжних хлібних виробів Г. О. Оірієл Ко. в Бофало, наступив вибух збіжа. Наслідком вибуху двох робітників потерпіло тяжкі ушкодження тіла. Один з них, хоча самий тяжко попечений, взяв свого товариша на плечі і заніс на безпечне місце. Шкода виносить коло 25,000 долярів.

## ВІСТКА З ПОТОНУВШОГО КОРАБЛЯ

Одна дівчина, походжаючи понад беріг моря в Атлантик Сіті, Ню Джерзі, найшла на піску викинену морем заткану фляшку. Знаючи, що такі фляшки викидають моряки потапаючого корабля, щоби на поміщених в середині карточках дати знати, що сталося з їх кораблем, вона підняла фляшку, занесла до готелю і тут її розкоркувала.

І справді в середині була карточка паперу, вже пожовтілого від старости, але з письмом, все ще зовсім читким. Напись на ньому звідомляла коротко: „Корабель „Сайклопс" розбився на морю". Лист сей був підписаний одною буквою Г. Карточка видимо була видерта з нотеса.

Заряд готелю повідомив зараз департамент фльоти, котрий додумується, що одержана карточка се одинока вістка, яка може розяснити таємницю котра покриває зникнення американського военного перевозового корабля „Сайклопса", що пропав без вісти на повному морю від дня 4. марта 1918. року. З ним пропало тоді 294 людий.

## В РОСІЙСЬКІЙ КОМУНІСТИЧНІЙ ПАРТІЇ

Згідно з останнім партійним переписом в Рос. Комуністичній Партії є тільки 40% робітників, рахуючи вже не тільки дійсних робітничих, працюючих тепер по фабриках, але й колишніх робітників, які тепер є совітськими урядовцями на відповідальних посадах в адміністрації. В деяких округах є мінімальна кількість робітників в рядах комуністичної партії; так на пр. в кабардинській окрузі на 449 комуністів є всього 5 робітників; на тих же самих 448 партійних членів є 2/3 неграмотних, себто 61%.

**Жертвенність нашого села.**

В громаді Струтин нижний, повіт Долина, підчас Свят Великодних заряджено збірку на народні цілі, на що зібрано 171.000 мп.

## СКАЖЕНИНА ДОПАЄ ПО ДВОХ РОКАХ

В одному нюйорському шпиталі помер на скаженину у вівторок Італієнець Джованні Руджієро. Два роки тому його покусав його власний песик. Лікарі віддали собаку до місцевого уряду здоровля, і сей найшов у нього по розслідженню скаженину. Собаку вбито, а покусаного властителя відставлено до шпиталя Пастера для лічення проти скаженини. Хорий дістав кілька застрикнень антитоксини, і по кількох днях його випущено зі шпиталя яко виліченого.

Кілька днів тому назад, Руджієро, їдучи автом, зударився з другим автом. Він вийшов з випадку без тілесних ушкоджень, але з тяжким потрясенням нервів. Зараз по тім він став проявляти признаки скаженини. В два дні опісля він вже не міг їсти нічого та став дуже мучитися. Третого дня лікар казав відставити його до шпиталю, буцімто яко хорого на якусь заразливу недугу. Тут він став кидатися так, що заряд відділив його яко небезпечного в осібну комнату. Тут він і помер по двох днях побуту в шпитали, а в пять днів по автомобілевім випадку.

Випадок сей зробив велике вражіннє на мешканців міста Ню Йорку та околиці, де послідними часами случалося богато укушень скаженими псами. Під впливом сього випадку міські суди почали карати остро всіх властителів собак, які пускають своїх псів самопас та без намордників.

## ЕВРОПА — ГНІЗДО НЕНАВИСТИ

Федеральний сенатор Мовзес, що приїхав онодгі з Европи, заявляє на основі своїх спостережень підчас подорожи в Европі, що ціла Европа виглядає йому як гніздо ненависти, в якому кожда держава тільки й робить, що глядить, якби пошкодити другій.

## НЕВЕЛИЧКА СІМЯ

Родині Александра Мекгіра в Іст Гемптоні, Лонг Айленд, прибула онодгі одна дитина 19-та з ряду. Решта вісімнайцятеро дітий ховається добре; всі вони здорові та дужі.

## МЕТАЛЕВА МОНЕТА В ПОЛЬЩІ

Польське міністерство фінансів робить заходи в ціли організації чекановання металевої монети.

## ФРАНЦІЯ ХОЧЕ ВІД НІМЕЧЧИНИ РІЧНО 72 МІЛІОНИ ДОЛЯРІВ НА СПЛАТУ „ВОЄННОГО ВІДШКОДОВАННЯ"

ПАРИЖ, 9. мая. — Французьке правительство приготовляє новий плян сплати „воєнного відшкодовання" Німеччиною алиянтам.

Після того пляну Німеччина мала би платити алиянтам $72,000,000 річно для сплати усього „воєнного відшкодовання", якого хотять Французи, протягом кількадесяти літ.

## ДОРОГА ВІЙСКОВА ОКУПАЦІЯ

ПАРИЖ, 9. мая. — Від 11-го січня с. р. до кінця мая с. р. Франція видасть на окупацію Рурщини 231,000,000 франків.

З того припадає 97,000,000 на військові видатки, 133,000,000 на цивільну лісту, в чому 5,000,000 на місії і 128,000,000 ан залізниці.

## СМЕРТЬ АМЕРИКАНЦЯ В ПАРИЖІ

ПАРИЖ, 9. мая. — Американець Джеймс М. Пармалі, голова відділу американського банку Ґеренті Трост Компені в Парижі, згинув тут нині від кулі, яка його влучила припадково, коли попався у перестрілку між паризькою поліцією й апашами.

## ІРЛЯНДСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО НЕ ХОЧЕ ПЕРЕГОВОРІВ З ДЕ ВАЛЕРОЮ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 9. мая. — Ірляндський президент Косгрейв зірвав розем з Де Валерою і заявив, що не хоче з ним вести жадних переговорів.

## АНГЛІЙСЬКЕ РОБІТНИЦТВО ПРОТИ УЛЬТИМАТУ БОЛЬШЕВИЦЬКОМУ „УРЯДОВИ"

ЛОНДОН, 9. мая. — Англійське робітництво приготовляє демонстрації в Лондоні і в других містах Англії проти ультимату, який британське правительство вислало до московського большевицького уряду.

## АНГЛІЙСЬКА ВІДПЛАТА АМЕРИЦІ

ЛОНДОН, 9. мая. — Британська палата громад приняла нині законопроєкт в першому читанню, який забороняє кораблям приїздити до британських берегів без достаточного засобу пива й вина для раціональних потреб подорожних.

Посли привитали бил (законопроєкт) радісно і зі сміхом.

Противники сього била назвали се „дівочим законопроєктом", яке, як казали, Америка, найліпша приятелька Англії, могла би приняти серіозно.

За билом голосувало 184 послів, а проти 128.

## АНГЛІЯ ДУМАЄ ПРО ЗБІЛЬШЕННЄ ВОЗДУХОПЛАВНИХ СИЛ

ЛОНДОН, 9. мая. — Лорд Девоншор заявив нині в палаті лордів, що британське правительство прихильно ставиться до питання про збільшенне воздухоплавних сил держави.

## ХІНСЬКІ БАНДИТИ ГРОЗЯТЬ СМЕРТЮ ПОЛОНЕНИМ ЧУЖИНЦЯМ

ПЕКІН, столиця Китаю, 9. мая. — Хінські опришки загрозили, що убють усіх полонених чужинців, якщо китайське правительство не здержить військової погоні, яку вислало за ними.

Американська торговельна палата в Шангаю вислала місіонарів з поживою для полонених опришками Американців.

## ВСЕРОСІЙСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ СОБОР ПРИЗНАВ ПОВНУ НЕЗАВИСИМІСТЬ УКРАЇНСЬКІЙ ПРАВОСЛАВНІЙ ЦЕРКВІ

МОСКВА, 9. мая. — Всеросійський православний собор на вчерашній нараді рішив признати повну независимість українській православній церкві, щоб дати їй змогу успішно перевести реформу нової церкви та поборювати Тихонівців і реакційні елементи в церкві.

## ПОБИТО АРХИМАНДРИТА, ЯКИЙ СТАРАВСЯ ДОГОДИТИ МОСКВІ

ЛЬВІВ, 22. квітня. — В Полтаві, на Україні, в катедральній церкві архимандрит Сергій урядив відчит про „живу церкву", яку тепер підпирає московський комуністичний уряд. Товпа людий, що зібралася в церкві, обурена промовою архимандрита, накинулась на нього і почала його бити, аж поки міліція не виратувала його.

## ТИХОН НЕ ХОЧЕ СКИНУТИ РЯСИ

МОСКВА, 9. мая. — Бувший російський православний патріярх Тихон відмовився скинути рясу і стати цивільним чоловіком.

## В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСІЯ МАЄ РОБИТИ КОНКУРЕНЦІЮ АМЕРИЦІ

МОСКВА, 20. квітня. — З нагоди 12-го зїзду російської комуністичної партії, „большевицька „Красная Газета" („Червона Газета") спиняється над задачами зїзду щодо питань в справі реформи сучасного сільського господарського ладу в Росії. Комуністична часопись гадає, що постанови зїзду „компартії" мати-муть для дальшого розвитку сільського господарства в Росії величезне значінне й викличуть „справжню сільсько-господарську революцію". Часопись зазначує, що треба як найбільше збільшити урожайність, бо при експортованню хліба „прийдеться конкурувати з Америкою та Канадою".

## МУССОЛІНІ ВИКИДАЄ ПОСЛІВ З ПАРТІЇ ФАШИСТІВ

ЛОНДОН, 9. мая. — Сюди доносять з Риму, що італійський премієр Муссоліні викинув з партії фашистів двох послів, котрі не хотіли повинуватися наказам партії у справі двобою (поєдинку).

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА. | |
|---|---|---|---|
| Three cents the copy. | | Поодиноке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates. | | В Джерзи Сити і заграницею. | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $ 2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

## ЗАМУЧЕНИЙ ЛЯХАМИ ПОСОЛ ТИМКО СТАРУХ ПОМЕР.

З Бережан, у Галичині, наспіла сумна вістка, що дня 20-го квітня с. р. помер там бувший український посол до австрійського парляменту Бережанщини Тимко Старух.

Вчасі російського наїзду на Східну Галичину його Москалі були вивезли на засланне, а від часу ляцького наїзду на Галицьку Україну Ляхи мучили і катували його у звірський спосіб, поки не знищили його здоровле до тла. З тюрми випустили його за кавцією щойно тоді, як вже на порозі його келії була смерть.

Ляцькі наїзники ще сподівались його судити, але смерть перетяла ланцюх мук великого громадянина Галицької України і він помер в Бережанах 20. м. м.

На похорони Мученика була многотисячна громада Українців Бережанщини.

## ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ.

Львівська газета „Діло" у виданню з 22. квітня с. р. пише під повисшим заголовком:

Поза межами України живуть десятки тисяч наших людей. Розсіяні по цілій Европі, необєднані, порозбивані на ворогуючі між собою групи й гуртки. Богато там припадкових людей, та в подавляючій більшости це найбільш свідомий, найбільш активний елемент, а між ним тисячі інтелігентних сил, яких край так потрібує. В інтересі національної справи лежить, щоби наша еміграція у відповідний момент вернула на рідну землю душевно як найбільш загартована, з як найбільшою сумою знання. Гарт духа і знання найкраще здобуваеться в організованих рамах. На жаль, минають довгі літа скитанини, а українська еміграція не здобулася на зорганізовання одного, спільного, верховного органу, який змагав би до обєднання нашої еміграції з усіх українських земель, використання інтелектуальних сил еміграції для відповідної плянової пропаганди за кордоном, найдення спільної мови поміж поодинокими групами еміграції, плянової самодопомоги і т. д.

Галицька еміграція скупчувалася біля Галицького Уряду — і вона ще найкраще зорганізована. Всеж між нею і еміграцією з Великої України звязки дуже слабі, відносини в богатьох випадках ворожі. В р. 1921 була спроба створити „Всеукраїнську Національну Раду", до якої війшли були представники всіх українських земель. На жаль — ця спроба не дала бажаних наслідків — і В. Н. Р. дуже скоро розбилася. І тепер слід сказати: РОЗБИТТЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ БУЛО ФАТАЛЬНИМ КРОКОМ. Замісць зближення розпочалося розеднювання галицької і придніпрянської еміграції.

Вся увага галицької еміграції скупчувалася біля стану східно-галицької справи на міжнародній арені. Справа тіснішої Батьківщини усувала з овиду справу инших українських земель.

НА ЕМІГРАЦІЇ МУСИТЬ ПОВСТАТИ ЦЕНТР, ЯКИЙ В ТІСНІМ КОНТАКТІ З КРАЄМ ПОВІВ БИ СПРАВУ ПРОПАГАНДИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ, ЯКИЙ ОБЄДНАВ БИ ЕМІГРАЦІЮ ДО СПІЛЬНОЇ ПРАЦІ, ВИХОДЯЧИ З ВСЕУКРАЇНСЬКОГО СТАНОВИЩА.

## НА ВСЕУКРАЇНСЬКОМУ ЗЇЗДІ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

### КОМУНІСТИЧНА БІДНОТА ЛАЄ КОМУНІСТИЧНУ БЮРОКРАТІЮ. — УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ ПРИТЯГАЄ УВАГУ КОМУНІСТІВ.

Семий всеукраїнський зїзд комуністичної партії почався в Харкові 4. квітня с. р. Конференцію відкрито промовою Петрівського, присвяченою 25-літньому ювилеєви комуністичної партії. Потому виголосив промову Троцький, який прибув на конференцію з Москви. Промова Троцького визначалась войовничим духом. „Може через кілька років нам знову треба буде обороняти кордон України від імперіялістів", — казав Троцький.

В другій промові на вечірньому засіданні Троцький заявив, що можливість війни для совєтських републик не виключається, „з огляду на становище, заняте Польщею".

На засіданню 7. квітня. — много комуністів виступило з острою критикою діяльности центрального комітету партії. В промовах зазначилось, що партія все більше насичується духом бюрократизму та віддаляється від робітників. Много говорилось про тяжке матеріяльне становище провінціяльних комуністів, які „голодують", в той час, коли инші комуністи, які стоять на чолі примисових зарядів, „заробляють міліярди".

Представник центрального комітету партії Лебідь у свому звіті про діяльність державного видавництва зазначив, що половина видань державного видавництва була надрукована в українській мові, а ті видання, які призначались для села, друковано по-українськи в 99 відсотках.

Звіт Лебідя не задоволив значного числа з присутніх на зїзді комуністів і вони у своїх промовах зазначали, що державне видавництво „мало видає в українській мові".

Голова українського „совнаркому" Раковський у своїй промові докладно спинився над явищем сучасного зросту українського національного руху і висловив свій погляд, що сей рух повинен притягти до себе пильну увагу комуністичної партії, „з уваги — як казав — на те стихійне стремлінне до нас, яке виявляють мілиони селян Галичини, Буковини та Бесарабії".

## ПЕРЕГОДОВАНА ПОЛЬЩА.

### Медовий місяць польсько-французької приязні. — Взаемний обмін чемностями. — Апетит приходить з їжою. — Остерігаючий французький голос.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Настрій підозрілости й недовірря, який був запанував у Польщі супроти Франції підчас березневих паризьких переговорів, нині уступив місце настроєви крайньої вдячности й запобігливости перед всесильним західним протектором. Про недавні запідозрювання нема більше й згадки. Ціла Польща тільки й повторює на адресу Франції: „Падам до ног"...

З цілою експансивністю, на яку здатна польська нація, польські провідні круги навипередки танцюють перед Францією „і задком, і передком". Польська економічна комісія що-йно повернула з Франції, де старалась о французькі кредити для польської промисловости. Комісія розгорнула перед французькими фінансовими кругами найсвітлійші перспективи й наобіцяла стільки, що навіть легкодухим Французам стало трохи ніяково. „Ходіть до нас, беріть нас, володійте нами, а ми ваші тілом і душею!"... Французи тільки знизували плечима на таку широкодайність.

Військові круги й собі не відстають од промислових і безнастанно вітають французьких ґенералів. Підклад і тут не дуже почесний для Польщі. Як жебраннем французьких кредитів польська промисловість виявляє свою власну безсилість у справі самостійного відбудовання економічного життя країни, так і рачкуванням перед французькими ґ е н е р а л а м и Польща тільки демонструє перед світом свою нездатність до військової самооборони. Та підклад підкладом, а темперамент темпераментом. Хай собі світ думає, що хоче, а Польща всіма силами спішить натішитись медовим місяцем свого „мезаліянсу" з Францією.

Тому-то Поляки тепер возять по цілому краю французького ґенерала Лерона, як учену малпу. Тому-то вони готують для маршала Фоша таку зустріч, якої ніколи не зазнавали королівські особи. Тому-то польські часописи знов видобули з архиву давно забуту її погризену мишами формулу: „за нашон і вашон вольносць".

Як гуляти, то гуляти!

Не обходиться при цих взаємних чемностях і без маленьких нечемностий, особливо на адресу непричетних до свята, але така вже польська (і, очевидно, французька) натура, щоб у хвилинах радісного захоплення наступати всім на нагнітки. Так, підчас перебування ґен. Лерона у Львові цей „герой проти безоружних" висловив на бенькеті в офіцерськім касині свою радість з приводу того, що доля йому судила прислужитися Польщі. Особливо він при цім підніс свої „заслуги" в справі визначення польсько-німецької границі, в справі Горішнього Шлеску і „в справі узнання приналежности Східної Галичини до Польщі, за що він здавна боровся".

Навіть французький ґенерал мусів би знати елементарний припис чемности, що в хаті окраденого господаря не випадає злодієви хвалитись своїм „подвигом". А ґен. Лерон добре знає, що не Поляки суть законні господарі Сх. Галичини, бо инакше йому не треба було-б „боротись" за узнанне приналежности цього краю до Польщі. Але така вже є психольоґія незаслужених і несподіваних переможців, цих „доробкевичів" у політиці. Вони задаються й перед цілим світом виставляються своїми успіхами, не спиняючись ні перед чим.

За рачкуванням перед французькими достойниками Польща не забуває оглядатись, чи нема по сусідству ще чого-небудь такого, що кепсько лежить і що можна було-б недорогим коштом присвоїти. Піймавши облизня на справі Клайпеди, яка пішла на „відшкодованне" Литви за втрату Виленщини, Польща тепер з особливим запалом накинулась на справу Яворини, на це „яблуко роздору" між нею та Чехословаччиною. Ціла та Яворина, правду кажучи, не варта й того паперу, що витрачено на спори з приводу її приналежности. Але „польський гонор", підюджений „безкровною перемогою" на східнім фронті, штовхає Поляків на все нові авантури.

Отож у соймі посли Козловскі та Осецкі в імени партії „народовців" виступили дня 23-го квітня з інтерпеляцією в справі тої Яворини. Осецкі пригадав соймови, що між Польщею та Чехословаччиною свого часу заключено добровільну умову, щоб справу Яворини залагодити безпосередно між собою. Але Бенеш стало ухилявся від приступлення до пертрактацій. Справа тоді перейшла до мішаної комісії, яка постановила признати значну частину Яворини Польщі. Це рішенне пішло на розгляд Ради Амбасадорів, яка признала, що польсько-чеська границя мусить бути справлена, але відрочила остатоцне рішенне до нинішньої весни. Нині, коли цей термін наближається, Бенеш розвинув шалену аґітацію, аби справу уморити або відтягнути, а тимчасом, передбачаючи некорисний вислід своеї акції, наложив на Яворину податок у 24 міліони геських корон (голоси: „скандал!").

— Досить вже уступок з боку польського уряду! — кричав Осецкі. — У нашій політиці супроти Чех не маємо ані одного успіху. Польща мусить стати твердо й вимагати, аби уступки скінчились.

Наслідком цеї завзятої промови сойм ухвалив внесок одноголосно, взиваючи ним уряд доложити як-найбільших старань перед Радою Амбасадорів, щоб Яворину остаточно признано Польщі.

Можна собі уявити, яке вражінне ця промова й ця одноголосна постанова сойму викличуть у Празі. А, здавалося-б, що Польщі особливо треба було-б дорожити чеською приязню, далеко навіть більше, ніж приязню Франції, бо з останньою її вяжуть інтереси штучні, сезонові, а з Чехословаччиною її вяжуть інтереси сталі, і расові, і економічні, і політичні. Але така вже та ляцька зарозумілість, що фанаберія все бере в Польщі гору над правдивими інтересами краю. Не забезпечивши себе ані зі сходу, ані з заходу, Польща власними руками копає собі яму ще і з полудневого заходу. Більше ворогів, мовляли, більше чести!

Серед цього „медового місяця" польсько-французької приязні й викликаного ним нового підему польського імперіялізму ділає, як відро холодної води на розпалену голову, остерігаючий французький голос, що цими днями пролунав зі сторінок паризького дневника „Радикаль". Голос цей належить майорови Д'Ечеґуян, який дотепер був членом французької військової місії у Вильні.

У своїй статті, названій „Небезпека нових польських границь", майор Д'Ечеґуаян нагадує, що Рада Амбасадорів визнала східну границю Польщі **на її власну одвічальність.** Це означає, що коли та нова границя зістане з якого-небудь боку нападена, то західні держави не вважають себе зобовязаними прийти Польщі на поміч. Після думки певних правничих авторитетів це застереженне Ради Амбасадорів треба поширити ще і в тім напрямі, що й Ліґа Націй не вважати-ме себе зобовязаною заступитись за Польщу, коли-б на неї хто напав з боку її нової східної границі.

Автор уважає, що таке умовне визнанне польської східної границі означає для Польщі дужезначну небезпеку. На його думку, було-б краще, коли-б Рада Амбасадорів зачекала з тим визнанням. **Через штучне поширенне польських границь на Схід саме істнуванне Польщі поставлено під знак запитання.** Східна Польща з її 280,000 кв. кільометрів простору, що становлять майже половину французької території, має 14 міліонів людности, з яких однак лише 1,5 міліони суть Поляки. Наслідком цього польський елемент у цілій Польщі став лише меншістю, яка до того ще ослаблюється партійними роздорами.

Французький офіцер приходить до висновку, що рішенне Ради Амбасадорів фактично означає **ослабленне Польщі** й що Антанта одного дня ще каяти-меться за те рішенне.

Для всіх, обзнакомлених зі станом річей на сході Европи, а особливо в Польщі, наведені міркування французького офіцера не приносять нічого нового. Але цікаво, що в самій Франції вже починається реакція проти „перегодованої Польщі". Наведений тут голос поки-що є виїмком і звучить дисонансом серед переможних і ентузіястичних вигуків польсько-французького „медового місяця". Та при першій недузі перегодованого польського державного орґанізму цей остерігаючий голос пригадається, й тоді він буде вже не виїмком, а загальним переконанням.

Буде тоді каяття, але не буде вороття.

Берлін, 26. квітня.

Радянин.

## ПРАЩАЛЬНИЙ ЛИСТ УКРАЇНЦЯ ДО СЕСТРИ В АМЕРИЦІ

Один український студент з одного міста в Европі прислав до своєї сестри і шваґра в одному місті в Америці лист, який отсе містимо:

Дорогі мої, Сестричко і Шваґре:—

Розпяли нас на хресті і погребли нас і камінь тяжкий вложили на нас, але не наші провідники, тільки вороги тяжкі, ще гірші від Поляків — Французи.

Одначе як Ісус Христос воскрес в третій день, так і наш нарід воскресне.

Дорогі мої:— Не вірте, що нас продали наші провідники. То нас Французи продали. Ми це дуже добре знаємо. А ті гроші, що Ви складали в Америці, то не думайте, що вони вже пропали. Вони є. За ті гроші почуете за пару днів. Почуете, що будеться робити на нашій рідній землі, на нещасній Галицькій Україні.

Може ріки крови попливуть аж в Чорне море і будуть свідчити, що ми не раби панської польської голоти, тільки нарід, котрий хоче жити і буде жити вільно і свобідно на своїй рідній землиці. Бо у нас дух козацький ще не вмер і кров козацька не застигла в жилах. Ми покажемо, що ми вміємо боронити свій рідний край.

Дорогенька моя Сестричко і Ти Шваґре, посилаю Вам мої фотоґрафії (4). Заховайте собі їх, бо здається, що це буде Вам на памятку. Одну пішліть додому братови, а одну шваґрови, щоби теж мали памятку.

Тепер буду Вас просити, Дорогенька Сестричко, і Ти, Шваґре, щоб Ви до мене не відписували, бо я вже востанне пишу до Вас. Я іду тою дорогою, куди пійшов Шеремета з Пукова і Мельничук. Тож до мене більше не пишіть, аж як я останусь живий ще; як не попадусь вражим Ляхам і не впаду трупом, так напишу і Вас повідомлю, де я буду і що зі мною було.

Так простіть; може коли Вас загнівав або образив, то даруйте, бо у нас не часи спокою, щоб усе можна як слід робити.

Також здоровлю і Дідуся і дякую за все, що ніколи не забував за мене і помагав мені в тяжких часах.

Як почуєте, що на нашій рідній землі будуть огні горіти а полумінь під небеса червоніти, так знайте, що і я в тім празнику празникую.

Сердечно Вас всіх здоровлю і пращаю.

Ще не вмерла Україна.

М.

## ВИЩІ КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА У ВАРШАВІ

У вищих школах Варшави студіюють науки біля 100 студентів еміґрантів з Великої України. По більшости це бувші урядовці державних установ та старшини армії УНР. Перебувають вони в незвичайно важких умовах і заздрять тим товаришам своїм, що мали змогу перебратись до Чехословаччини, де уряд дав можливість зорганізувати дві вищі українські школи для еміґрації і підтримує студентів відповідними стипендіями. Окрім матеріяльного лиха дуже відчувають студенти еміґранти у Варшаві відсутність доброї української бібліотеки і взагалі можливости провадити національну освіту. Ця молодь у просеці боротьби не мала змоги вчитися і мусить тепер поповнити величезні прогалини в своїх знаннях. Щоб полегшити студентам еміґрантам осягнення цеї мети, Центральний Український Комітет узявся у згоді з союзом студентів до улаштування у Варшаві вищих курсів українознавства. На цих курсах, призначених виключно для еміґрантів, будуть викладатися такі дісципліни: історія України, історія української літератури, антропольоґія і етноґрафія українського народа, історія українського мистецтва, економічна ґеоґрафія України і т. д. Окрім лекторів, які мешкають у Варшаві (В. Прокопович, проф. Харк. університета В. Заїкин, О. Саліковський, Зайцев) дали згоду приїхати для викладу лекцій проф. І. А. Фещенко Чопівський (з Кракова), проф. Л. Білецький, В. Садовський, М. Вороний. Микола Голубець (зі Львова). Очікується приїзду з Праги Л. Чикаленка.

## У ВІДНІ.

(Від власного кореспондента).

Рішенне Ради Амбасадорів про Галичину витворило для української політичної еміґрації нове положенне. Се найбільше замітне у Відні, дотеперішнім осідку галицького правительства, закордонної ґрупи Української Національної Ради, Західно-Українського Товариства Союза Націй, словом, в урядовім і політичнім центрі української політичної еміґрації Галичини.

Я вже писав про протести, які вийшли з сього центра від усіх українських установ і організацій проти рішення Ради Амбасадорів. Тепер сі установи й організації радять далі над дальшою політичною акцією.

Ясна річ, що заграницею остане на далі представництво українських земель, поневолених Польщею, для акції перед міжнароднім світом. В якій формі, — про се власне йдуть наради між краєм і президентом Української Національної Ради д-ром Евгеном Петрушевичем. Наради краєвих організацій займуть більше часу, тому тепер не пора ще писати, яке буде кінцеве вирішенне сеї справи. Але вже тепер можна ствердити головні лінії сього вирішення, а саме: 1) Заграничне представництво українських земель, поневолених Польщею, буде представляти ВСІ українські землі поневолені Польщею, себто Галичину, Волинь, Холмщину, Підляше, Підлісся; 2) Воно буде оставати під дотеперішним проводом Д-ра Евгена Петрушевича.

Загал української еміґрації збираеться вертати до Галичини, щоби скріпити там ряди національних робітників і борців проти польського ярма.

Останутъ тільки люди, потрібні для праці в тих установах і організаціях, які далі істнувати-муть за границею. Отже передовсім ті, що творити-муть українське представництво за границею, далі професори Українського Вільного Університету й Української Сільсько-Господарської Академії в Чехії, студенти, які вчаться в заграничних університетах, політехніках і инших високих школах, — словом усі ті, яких перебуванне за границею є потрібне і корисне для української справи.

Як зорганізувати поворот до краю, над сим радить тепер і галицьке правительство і закордонна ґрупа Української Національної Ради.

Очевидно, також край повинен подумати про те, щоб усі, що повернуть з еміґрації, дістали відповідне приміщенне, значить, могли працювати з користю для української справи і при тім заробити собі на прожиток.

Знаючи Польщу, треба сподіватися, що поворот еміґрації до краю потягне за собою ряд нових процесів проти тих, що повернули. Очевидно, Польща буде мститися.

За сим треба уважно слідити і кождий такий випадок зробити предметом міжнародньої аґітації проти Польщі.

В кінці треба зазначити, що Відень перестане бути політичним і урядовим українським центром за границею, яким був доси.

Теперішня Австрія є така слаба, що кождого боїться. Боїться вона також Польщі і вже навіть перед рішеннем Ради Амбасадорів з 14. марта 1923 р. робила галицькому урядови й українській політичній еміґрації ріжні трудности, сповняючи домагання Польщі.

Очевидно, годі її за те винити. Що вона тому винна, що така безсильна?

Радше треба з вдячністю зазначити, що Австрія уможливила нам майже чотири роки вести з Відня міжнародню акцію.

Тепер заграничне представництво українських земель, поневолених Польщею, мусить пошукати иншого осідку.

З гори треба сказати, що сим осідком не може бути Прага, бо Чехо-Словаччина, як з одного боку підпирає наші культурні змагання, так з огляду на Польщу не згодиться на те, щоби в Празі був центр нашої політичної міжнародньої акції.

Де має осісти заграничне представництво українських земель, поневолених Польщею, се ще не рішено. Се залежати-ме від того, де представництво мати-ме найліпші умови для свобідної акції.

Очевидно, відомість польських часописів, нібито галицький уряд переноситься до Харкова, є тільки польською видумкою, обчисленою на те, щоби скомпромітувати нас перед державами антанти й центральними.

Українське представництво буде вести акцію перед УСІМИ міжнародніми чинниками і тому вибере такий осідок, який давав би йому змогу вести таку акцію з як найбільшою свободою.

Відень, 14. цвітня, 1923. Др. Михайло Лозинський.

## МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 170 повідомляє, що надзвичайний мітинг відбудеться о годині 7.30 вечером в суботу, 12. мая в церковній гали під ч. 57-59 Сусекс і Ґрін. Проситься всіх членів зійтись на час, бо будуть важні справи до полагодження. Буде приниматись нових членів без вступного. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — А. Кругляк, предс.; Г. Павлик, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 76 повідомляє, що надзвичайний мітинг відбудеться о годині 7.30 вечером в суботу 12. мая в гали української школи під ч. 93 Вен Бюрен ул. На порядку нарад суть важні справи до полагодження перед балем. Проситься зійтись. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — П. Романишин, предс.; О. Лисак, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. Тов. Українська Січ, від. 59 повідомляє своїх членів, що місячний мітинг відбудеться в суботу, 12. мая о годині 7.30 вечером. Обовязком кождого члена явитись на означений час. Також проситься тих, котрі мають намір стати членами У. Н. Союза і Товариства Укр. Січ, щоби прийшли на мітинг, бо буде приниматись без вступного до товариства і до У. Н. Союза. Мітинг відбудеться у самім тім місци що й перше, 34 Біч ул.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. о. Николая, від. 106 повідомляє, що звичайний мітинг відбудеться о годині 1.30 попол. в неділю, 20. мая в парохіяльній гали при Оклей і Райс стр. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Проситься всіх членів прибути. Неявившийся член заплатить кару 25 цнт., а урядник 50 цнт. Буде приниматись нових членів до У. Н. Союза і до бр. без вступного. Добра нагода вписатись тим, котрі не належать до жадної запомоговї орґанізації. — М. Петріс, предс.; В. Гриньків, секр.

ІСТ СТ. ЛУІС, ІЛЛ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 308, повідомляє всіх місцевих і позамісцевих членів, що з причини заняття галі, звичайний мітинг відбудеться 17. мая о годині 7. вечером в гали Укр. Нар. Дому під ч. 1020 Н. 9-та ул. Тож проситься всіх членів, щоби явились на означений час, бо є важні справи до полагодження, а також щоби кождий вирівнав свої належитости. — Д. Гладишевський, пр.; Д. Іващук, фін. секр.

## ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЦЕРКОВНИЙ СОБОР

На всеукраїнському церковному соборі, який відбувся в Харкові на Великодньому тижні, постановлено поширити компетенцію української автокефальної церкви на Криму. В тій цілі має бути обрана особлива церковна управа, яка займеться справою переведення в життє постанов церково
ня в життє постанов церковного собору та уреґулює відносини між українською автокефальною церквою та московським „висшим церковним управліннем".

## ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

апеляційний суд в Олбани, Н. Й., видав недавно децізію, що Совітський Уряд не може явитися перед судівничим тілом стейту Ню Йорк, доки не буде признаний Злученими Державами? Чи Ви знаєте, що коли купите Гелмар турецькі циґаретки, Ви дістанете чисто турецький тютюн, а коли купите другі циґаретки, дістанете дешевший тютюн?

## ВИКАЗ ЖЕРТВ НА БУДОВУ ЧИТАЛЬНЯНОГО ДОМУ В ДУЛИБАХ.

Щоби допомочи рідному селу у будові читальні, зложили жертви слідуючі: По $10.00: Стефан Михалюк, Андрій Ґерич, Іван Михайлюк, Стефан Ревак, Данило і Ксеня Коняків; по $5.00: Василь Ґураль, Дмитро Лабак і Тома Ґураль; по $2.00: Йосиф Шиманський і Іван Вишиваний; по $1.00 Катерина Рудяк. — Ці гроші прислали до підписаного добродії Стефан Михайлюк і Андрій Рерич з Дітройт, разом суму $70.00. Додатково М. Ґерич зібрав $5.00, а це як жертви від Петра Височанського $2.00, від Миколи Височанського $2.00 і Максима Шевчука $1.00. Попередно було оголошено $60.00, так що разом зібрано досі $135.00. В імени Комітету складаю за це щиру подяку всім жертводавцям. Проситься односільчан, котрі еще нічого не зложили на повищу ціль, щоби прислали свої жертви на мою адресу, або просто до села.

Сень Хандога,
579 Ave. A, Bayonne, N. J.









# ДОПИСІ

## НЮАРК, Н. ДЖ.

### Бенефітовий концерт тов. Укр. Молодіжи в Нюарку.

Ніякий другий нарід у світі не відноситься так пасивно і байдужо до стремлінь молодих, талановитих людей, як наш нарід. Наслідок такого іґнорования є той, що сьогодня ми не можемо похвалитися ніодним, світової слави, чоловіком. Такий великий, природно здібний нарід!... В „галерії слави" — музики штуки, співу і драми — є зарепрезентовані Поляки, Чехи, Москалі та безліч дрібних народів, а Українця годі найти. (Вони є, але світ їх не знає). Це також наслідок, який має лише одно заключення.

Говорячи з пересічним Американцем про Українців і — наприміp — Поляків ви вчуєте одно. — Американець знає про Поляків через Падеревського, Сенкевича, Шопена, Венявського, Монджевську, Вальську і ряд артистів, музиків, співаків і композиторів. Про Українців скаже, що про них вичитав в часописі, що десь там на Україні погроми роблять на Жидів. Більше не знає.

Стверджуючи тії факти автор цієї статті бажає докорити і лише вжити як арґумент проти людей, які держаться переконання, що піддержуванне здібних одиниць не є народнім обовязком. Остаточно ця допись має свою ціль — Бенефітовий концерт. Вірю, що читачі „Свободи" будуть вельми цікаві дізнатись про околичности, які довели до цего концерту — тимпаче про особу, в бенефіт котрої влаштовуєсь концерт.

Коли в Нюарку зорґанізувалось Т-во Української Молодіжи, декотрі одиниці відкрили, що одна маладенька членкиня т-ва має гарний голос. Заінтересовані члени постановили якусь акцію. Наперед поїхали з нею до перворядної консерваторії випробувати її голос. Директор нюйорської „Каледж оф Мюзік", вчувши голос панночки, не міг нахвалитися — отверто сказав, що її жде велика будучність. В короткім часі знайшовся гурток прихильників, котрі зложили 50 долярів на заплату одного курсу лекцій в консерваторії. Від того часу минуло майже три місяці. Членкиня зробила надзвичайний поступ в науці — при кінці мая вжевиступає співати на пописовім концерті (коменсмент) консерваторії в Карнеґі Гал. — Але перший курс скінчився і потреба грошей на другий курс. І тут Т-во Укр. Молодіжи приходить в поміч — на 13-го мая с. р. влаштовує концерт в бенефіт молодій співачці. Тов. уважає своїм обовязком помочи цій студентці музики — своїй членкині — так само, як і студентови в Европі. Тимскорше, що їх членкиня знаходиться в обставинах таких, які не позволилиб на студії в консерваторії.

Межи иншими точками програми концерту є виступ згаданої панночки.

В той спосіб нюарське громадянство буде мати нагоду своєю участю піддержати образованне рідного таланту.

Відомий.

—o—

## НЮ ЙОРК, Н. Й.

### Велике українське віче в Ню Йорку.

В неділю, дня 6. мая с. р. відбулось у великій сали Українського Народнього Дому в Ню Йорку всенародне віче, скликане місцевою Українською Лігою Американських Горожан.

На віче прибуло до 1,000 осіб.

Віче отворив голова Ліги д. Степан Дембицький.

Він уділив голосу д. Миколі Залізнякови, котрий виголосив довший реферат про теперішнє становище українських земель і про вигляди на будуче.

Бесідник розпочав свою промову короткою характеристикою тих сил, що брали участь в творенню української державности по вибуху революції 1917 р. і показав, як вона була збудована. Далі вияснив він ті причини, що змусили Ґенеральний Секретаріят і Центральну Раду заключити мир з центральними державами в Берестю Литовському. Доба Гетьманщини перервала творчий процес будування української держави силами народу, а спроби змусити селян віддати землю назад панам повели до зросту серед укр. селянства симпатій до російських большевиків. Урядови Директорії по скиненню гетьмана довелося боротися весь час на два фронти — і проти московських комуністів і проти московських „обєдинителів", а незабаром повстав ще й третій фронт — польський. Заразом треба було проводити цю боротьбу при повній дезорґанізації всіх областей життя в усій Україні. При таких обставинах московським большевикам пощастило поки що перемогти.

Далі бесідник ядерно-яскраво характеризує політику московських комуністів на Україні й наслідки цеї політики — нечувану економічну й культурну руїну. Та панування московських комуністів на Україні мало те добре, що краще від усякої аґітації й пропаґанди освідомило широкі маси селянства про те, що лише українська держава дасть їм можливість кращого життя. Комуністам не вдалося розбити єдности українського селянства, а за часів їх панування селяни остаточно заволоділи панською землею так, що після упадку комуністів нема чого боятися, що від укр. селян хто небудь зможе відібрати назад землю. Московські комуністи цілковито збанкрутували зі своєю політикою і тепер навертають до старого приватно-капіталістичного ладу. Вони ще панують політично, але тепер це лише питанне часу, коли владу возьмуть у руки нові сили, що поволі орґанізуються і зростають.

Переходячи до справи Східної Галичини бесідник вияснив ті несприяючі умови, серед яких довелося боротися проти Поляків. Він освітлив роботу на міжнародній арені галицького уряду й вияснив велику вагу цеї роботи, показуючи, що в останніх часах вона могла вестися головно завдяки жертвам української еміґрації в Америці. Східна Галичина ще не пережила революції, як пережила її Велика Україна в 1905-6 рр. Але те, що робили Поляки по окупації Галичини й роблять тепер, революціонізувало як найширші маси галицького селянства, зблизило його психольогію до психольогії селянства Великої України. Через це коли настане знову час до нової боротьби, то вона буде ведена иншими способами, ніж по розвалі Австрії — українське селянство змете все польське панство на території Галичини, як це сталося на Великій Україні й перебере панські маєтки в свої руки.

Порівнюючи це становище, в якому був наш нарід перед війною, з теперішнім, мусимо сказати, що ми дуже далеко пішли наперед. Правда, боротьба за визволенне коштувала вже дуже багато жертв, але ці жертви не пішли на дурно.

Тепер, коли Галичину насильно прилучено до Польщі, внутрішня ситуація стає яростіщою. Тепер треба забути про всякі кордони, що досі нас ділили, зібрати й орґанізувати свої сили. Треба спільними силами вести боротьбу, щоби визволитися від Московщини й так само спільно вести боротьбу, щоби визволитися від Польщі. Нашою метою мусить бути тепер боротьба всіма засобами за визволенне всіх частин української території. Самостійна, зеднана й неподільна Українська Република — ось наша мета!

Та годі в короткому ґазетному справозданню вичерпати всі справи й думки, які висловив у своїому дуже цікавому й змістовному викладі п. Залізняк.

Публика витала його промову рясними оплесками.

Після цього, відповідаючи на запити присутніх, прелеґент вияснив шкідливу й хибну для укр. нації політику Грушевського, Винниченка й їм подібних, зясував вагу інформаційно-освідомлюючої роботи серед широкого світу й дав богато важних інформацій про ріжні сторони життя в краю й на еміґрації.







ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

# ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповідання з початку 16-сотих років).

(Продовженне).

(21)

Кость всунувся в кущі і щез з очий драґунів.

— Не знати, як довго будемо сидіти тут? — спитав один драґун.

— Поки не покличуть, — відповів другий. — Зле тобі тут? Ліпше сидіти тут, ніж шибати собою по лісі, або пхатися комусь під кульку.

— То хиба витягаймо люльки...

Вже цілком прояснилося. Оба драґуни сиділи і пакали люльки. В горі над ними зашелестіло і з кущів висунувся Семен.

— Ви самі тут? — спитав. — Де пан?

— Ти згубив його? — відповів один драґун.

— Він казав мені прийти сюди.

— Ми чули, що казав тобі іти під замкову башту і коло моста дожидати його.

— Ні, Казав прийти сюди, де він мене мав дожидати.

Драґуни зглянулися.

— То ти тут не був ще? — спитав другий драґун. — Заки твій пан відійшов від нас?

— Я що лиш прийшов з вашим ротмістром.

— То якийсь инший Семен був тут.

— Який Семен?

— Ми його не бачили... І пан не бачив його. Був в кущах, але з тої сторони, від села.

— То якесь ошуканство! — крикнув Семен. Біжу під башту.

Семен пішов берегом фоси. Що пару кроків зупинявся і півголосом кликав:

— Пане! Пане Верницький! Пане Костю! Пане Соколівський!

Ніхто не відповідав, ніхто не показувався. Прийшов аж під башту. Ще була заперта. В лісі кількадесять кроків від башти, по обох сторонах дороги стояв ротмістр з драґунами. Семен підійшов до них.

— Вже йти до замку? — ротмістр спитав його.

— Мого пана нема з вами?

— Він не в замку? Я гадав, що він вже з замку прислав тебе по нас.

— Та де там, в замку! Впрочім, Бог його знає, де він, що з ним сталося.

Семен разказав ротмістрови, що чув від вартових драґунів.

— В тім рука якоїсь нечистої сили, — додав. — Я кажу те саме, що казав Матвій. То не живі ходять. То їх душі. Померли без сповіди, отже тепер не мають спокою... Може й пана якийсь дух повів блудом...

— Він мусить бути в замку. До ліса не пішов, бо був би зійшовся з нами. Мабуть не міг діждатися тебе, отже пішов сам.

— Башта ще зачинена.

— Мабуть увійшовши, казав зачинити. Заждемо ще хвилину. Як не надійде, підемо самі. Він безпечно вже в замку.

Ротмістр ждав ще пів години і пустився до замку. За ним його драґуни і соколівські гайдуки. Саме в хвили, коли станули перед ворітьми башти, вони відчинилися. З подвіря рушила коляса, в колясі пані з дитиною. Ротмістр підвів руку до гори, на знак, щоби коляса станула.

— Пані куди? — спитав, поклонившися.

— До стрілич.

— Тепер, пані, не поїдете, бо небезпечно. В лісі опришки.

— Я опришків не боюся, бо не везу ніяких скарбів. Везу недужу дитину до лікаря.

— Опришки сего не знають. Як не везете скарбів, то везуть вас цінні коні. Для опришків також незла добича... Чи ваш тесть позволив вам їхати?

— Який тесть?... І яке йому діло до того, що я їду. Мій муж вислав мене... Ось він сам іде. Мабуть крізь вікно побачив вас.

— Ваш тесть, пан Константин Верницький не казав вам нічого про опришків?

— Він вже давно не був у нас.

— Не був? Нині не прийшов? Тепер нема його в замку?

— Вчера переказував, що приїде нині в полудне зі старостою і з вами. Бачу лиш вас, без него і без старости.

— Не імовірне!

— Ви, пане ротмістр, забуваєтеся. Як маєте яке діло до замку, то зверніться до мого мужа. Вступіться, бо через мою розмову з вами дитина готова вмерти, заки заїду до лікаря. Стягни коні! — крикнула до візника — і рушай! Хоч би по нім, тім влізливци!

— Заперти ворота! — ротмістр крикнув до драґунів, що стояли в башті.

— Що се? — спитав Стах Верницький, приступаючи до коляси.

— Пані на силу хочуть їхати, а в лісі опришки. Вашого тата нема тут?

— Приїде в полудне, — відповів Стах.

— Вже прийшов. Я йшов разом з ним. Я йшов сюди лісом, він селом. Перед годиною пішов до замку. Як його нема тут, то впав в руки опришків. Зрозумієте, що вашої пані не можу випустити з замку.

— Хиба завели якусь нову конституцію! — промовила Ганчуська. — То мій маєток, я тут пані! Без мого дозволу не сміє станути тут нога старости, не то його посіпаків.

— Я для вашого добра тут... Пане Верницький. Пригадайте вашій пани, що в сім лісі, майже під мурами замку погиб її рідний брат, її муж... Хто знає, чи саме тепер не погиб таксамо ваш батько. Нехай пані задержаться. Ми підемо шукати соколівського пана. Як він цілий і як в лісі нема ніякої небезпеки, то пані поїдуть... в товаристві драґунів і гайдуків.

Стах прилучився до думки ротмістра. Гануська пішла з дитиною до хати. Сіла в спальни і захлипала.

— Я, пане, мушу перетрусити всі скритки замку, — ротмістр промовив до Стаха. — До нас дійшла чутка, що ватажок опришків закрався до замку і тут ночує.

— Не бороню, овшім.

Ротмістр став зазирати в кожду закутину.

Семен, як лиш почув, що його пана нема в замку, вийшов і став перетрушувати кущі, почавши від башти, аж до того місця, де все ще сиділи два драґуни. Коло них стояв і сперечався з ними піп.

— Не пустимо, — казали драґуни, — бо соколівський пан не позволив.

— Тут не Соколівка.

— Нас посадив тут наш пан, його мусимо слухати. Приказав нам пильнувати, щоби ви не проховзлися до замку.

— Ти гайдук соколівського пана? — піп спитав Семена, котрий саме тоді надійшов і чув сю суперечку.

— Я соколівський. Розщибаюся за моїм паном. З відси пішов до замку, і неначе під землю провалився.

— Чейже живцем земля не проковтнула його, — замітив піп.

— Ходім всі, панотче. Може знайдемо його, то, гадаю, скаже впустити вас до замку.

Всі чотири пірнули в кущі. Вже були в половині дороги до башти, коли від фоси почули крик:

— Гоп-гоп! Гоп-гоп!

Всі збіглися над фосою. То кричав драґун, що ішов край фоси.

— Ти кличеш нас? — спитав Семен. — Чого?

— Ади! — драґун показав рукою у фосу.

Всі нахилилися над фосою. На дні лежав горілиць соколівський пан. З грудий сторчала стріла.

— Мабуть було так, — промовив Семен, — що коли йшов до замку берегом фоси, хтось поцілив його з лука. Він впав і скотився в низ на дно фоси...

— Біжи до ротмістра, — сказав одному драґунови, — і скажи, що бачив. Але на ухо, щоби, поки що, ніхто инший не чув. Нехай ротмістр скаже принести за собою щось таке, на чім ми могли би пана витягнути з фоси... Мари і мотузи.

Драґун побіг до замку. Семен зсунувся в фосу.

— Ще жиє! — крикнув. — Дихає...

(Дальше буде).

# ЯК МОЖНА ЗІБРАТИ ГРОШІ МІЖ ЧУЖИМИ НА ПОМІЧ НАШОМУ РІДНОМУ КРАЄВИ?

**Одиниці з Нортгемптон, Па. показують дорогу, — загал під впливом „політики" і „релігійного файту" байдужний для рідної справи.**

(Допись з Нортгемптон, Па.)

В залученню пересилаємо чек на $99.39, котрі удалось тут зібрати на наші народні цілі. Ту суму просимо розділити і вислати, як низше подано. При сій нагоді позволю собі описати, які тут обставини панують. Як відомо може Вам, тут ведеться релігійна боротьба. І хто лиш хоче щось зробити для народної справи, яку лепту зібрати, так зараз прихильники православної церкви всілякими брехнями стараються шкодити. (Навіть на таку ціль як на інвалідів, як тут на сю ціль устроювали баль, то тихцем агітували, аби не йшли туди). Межи своїми прихильниками пускають брехню, що то лиш таку фірму прибрали а дохід забере католицька партія, а межи католиками пускають, що то вони собі гроші візьмуть. Як виджу по їх поводженню (бо ходжу до їх читальні), то вони як заїлі кацапи, бо хто лиш хотів би зробити щось для української справи, то ворожо проти того виступають і стараються сій справі пошкодити. Знов сі, котрі гуртуються при католицькій церкві, не шкодять, але і не помагають, кромі кількох свідоміївших одиниць, котрі також межи своїми не годні богато зробити, бо провідники говорять, щоб ніхто нікому на жадну ціль не дав, доки вони не скажуть, коли і кому дати. (Якби так всі чекали на них, аж дадуть позволеннє, то певно ніколи нічого не було би). Нас кілька однак, стоїмо на боці боротьби церковної. Стараємось переконати оба табори, що як одні так і другі Українці, і не дивлячись на партії та переконання релігійні, повинні для української справи спільно робити. І нам удалось приєднати кільканайцять прихильників з обох таборів. Перша наша робота була коляда на Рідну Школу в Галичині. Пізнійше пішли по хатах збирати на Негайну Поміч Рідному Краєви. І аж тоді вилізло шило з мішка. Ані оден член правосл. церкви не дав й цента. Лиш кождий ще вимавляв за 120.000. Всеж таки удалось назбирати $36.90. По сім зараз православні явно зачали кричати на д-ра Петрушевича і всіх і вся. Своє спасеннє бачать лиш в Росії і в большевиках. Всіх інших назвали агентами Петрушевича, котрі, кажуть, лиш для того його підпирають, бо всім приобіцяв міністрами їх поробити. І якраз якби змовились і католики, котрі теж стали голосити, аби нікому нічого не дати на жадну ціль, аж поки вони не скажуть, на що треба дати. Якраз я дістав лісту з Українського Товариства Педагогічного у Львові, аби зібрати писанку на Рідну Школу. Але кромі кількох прихильників ніхто нічого дати не хотів. Котрому спімнув православному, то ще вилаяв. А католики звинялись тим, що їх провідники казали нікому не дати. Я однак не хотів висилати лісти з кількома долярами. Я взявся на спосіб, щоби від чужих дещо зібрати. А що ми тут маємо стор, (але бізнес робимо між Словаками та Італійцями) так як сейлсмен прийшов в котрого ми товар купуємо, пояснили йому справу і кождий щось дав. Хотяй може не кождий був рад дати, але для того, що товар в нього купуємо, чувся зобовязаний і не міг відказати. В той спосіб зібрав я $20.25, а межи своїми $7.50, котру то суму днесь враз з лістою вислав до Львова. Вірю, що якби так редакція або Союз зробили лісти і вислало до своїх українських сторників, а всі сторники аби так поступили, то певно кождий зібрав би від сейлсменів найменьше $10, а що сторів українських є зверх 5,000, то зібралиб у чужинців $50,000 і Рідна Школа була би забезпечена на цілий рік. І що року се можна робити. Ми видимо, що межи нашими не дасться більшої суми зібрати, обдумали, щоби межи чужими зібрати, а що в сім стейті заборонено в мувинг пикчер гроші в неділю збирати, попросили п. І. Свалу і пішли ми до мейора сеї громади, представили йому положеннє нашого народу під Польщею і просили, аби позволив кілька неділь грати на дохід українських сиріт і інвалідів. Мейор дав позволеннє на чотири неділі. З позволенням ми пішли до властителя театру і винаймили в нього театр на 4 неділі. Внесли просьбу до текс-колектора в Скрентон, котрий увільнив нас платити вор-текс. І театр грав на сю ціль, що принесло чистого доходу $99.39. Ті гроші власне висилаємо. На 20. і 27. мая с. р. буде грати на тусаму ціль знов. Дальше будемо старатись о позволеннє на 4 неділі більше. Мислимо, що дістанемо позволеннє, бо з мейором жиємо в приязних зносинах. На 22. квітня прийшло аж 24 Українців (на 541 учасників) на представленнє, решта чужі. Ми були в дуже скрутнім положенню як Американці питались: А деж ваші Українці, що їх тут нема? таж то на їх дохід уряджено? Треба було червоніти і крутитись як мож. На 29. квітня прийшло аж 11 Українців. Лідери православні явно казали, що се їм шкодить, що ми се робимо (певна річ, що як для Українців щось робиться, то кацапам і большевикам шкодить). Лиш біда, що не могли поагітувати межи чужими і тих сотки прийшло. Тепер пустили поголоску, що то ми для себе бизнес робили, а лиш підшиваємось під фірму українських сиріт та інвалідів, а гроші собі заберемо. Для того ми, не чекаючи других двох вистав, аби разом гроші вислати висилаємо з двох і просимо оголосити в часописи, кілько гроший на яку ціль вислано і що се дохід з 22. і 29. квітня в Лірик Театрі, що грав на українські сироти та інвалідів.

Як сказано, в днях 20. і 27. с. м. буде сей театр знову грати на тусаму ціль, тож аби до того часу замкнути рот крикунам, бо вони стараються межи чужими розширити, що гроші не підуть на ту ціль, як адвертайзмується. Хв. Редакціє! Вірте, аж серце тріскає дивитись на таку підлу роботу і то тих, що всюди кричать: „ми правдиві українські патріоти, решта всі Поляки, бо належать під папу. І сі патріоти, де лиш можуть, там шкодять рідній справі. І так нарід туманять. Я сам приїхавши сюди перед двома роками і чуючи їх бесіду, мислив, що справді се такі патріоти, і аж тепер переконався, що вони найгірші вороги українського народу. А тим більше шкодять, що вбралися в українську шкіру. Може будете думати, що я пересаджую. Цілком ні; переконатись легко. Мислимо, що маєте евіденцію, хто що дав, чи зробив на нашу визвольну роботу або інші наші цілі. Перегляньте і най числа самі говорять. Чи знайдете хоть одного межи жертводавцями? Не кажу за інші громади. Се все, що спонукало мене се писати. То не якась особиста злоба або партійний файт (бо я є Українець і більше нічого) І до всіх партій і сектів однаково відношуся, але годі кирпників хвалити, а гріх їх затаювати. Я з ними усіми сходжуся і говорю і удаю, що я не виджу їх підлої роботи та стараюсь їх переконати, але дарма. Однак виджу по них, що вони бояться, аби український загал не пізнався на їх роботі і про їх роботу не дізнався. (Їх є кільканайцять крикунів, котрі удають, що вони патріоти, а решта несвідомо басують за ними).

Таких людий варта би публікувати поіменно, але я сього не хочу робити. Думаю, що то поможе і перестануть свою шкідливу роботу. Тим більше, що між ними яко передовий стоїть також один, котрий і перед Вами удає великого патріота і хотів би далі за такого уходити. На ділі се лямполиз і виконує всі пляни йому подані згори. Наші загорільці не розуміють, що народна робота не має нічого з віруванням та що для того повинні помагати, а не шкодити як одні так і другі.

Бодай як не хотять самі помогти, то нехай вже не шкодять роботі других, роботі для найнещасливійших братів і сестер в Галичині.

Сі гроші рішили ми розділити так: $35 на Рідну Школу, $20 на інвалідів, $25 на вдови і сироти по поляглих на війні, решту $19.39 лишаємо Вам рішити, куди найпекучіше потрібно вислати, туди і призначіть. Щодо повисшого поділу лишаємо Вам вільну руку, бо віримо, що Ви лiпше знаєте, де більше потребують, то можете суми змінити. Віримо, що в сей спосіб ще парусот долярів зробимо.

При сій нагоді дякуємо паннам Катерині Пятак, Анні Лінській, Гелені Панчишин і п. Іванови Назарови, які занялись на представленнях продажею, відбиранням тікетів і вказуванням гостям місць. В імени тих для кого дохід призначений, їм сердечне спасибіг.

Залучаю чек на $99.39 і дві посвідки від властителя театру, кілько було чистого доходу, одну посвідку з 22. квітня на суму $54.14, другу з 29. квітня на суму $47.00. — Разом $101.14. Розходу було на позволеннє і дрібні інші видатки $1.75. Осталo $99.39.

**Сусід.**





# БУРХЛИВЕ ЗАСІДАННЄ ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ 17. КВІТНЯ

**Справа висилення Жидів з Польщі.** „Звйонзек людово-народови" зголсив інтерпеляцію в справі поголосок про можливість скасування обіжника попереднього міністра внутрішних справ що-до виселення за кордон Жидів, біженців з Совітської Росії. Ендецький посол Римар віднісся до уряду з пяти запитами відносно фабрикації фальшивих пашпортів для зарестрованих жидівських біженців, „нового наїзду Жидів на польську державу" і т. п. Відповідав на інтерпеляцію тов міністра Ольпіньскі, одначе п. Римар не вдоволився відповідю уряду та домагається відкриття дискусії. Сойм приняв внесок.

Посол **Ільскі** домагався рішучости уряду, щоби не допускати до держави небажаних елементів, хоч би навіть шляхом заборони візду чужинцям. Промовець широко говорить про наплив Жидів до Польщі; йому перeривають жидівські посли.

Маршалок оголошує пропозицію про припинення дискусії яку принято.

**Негайний внесок українського клюбу в справі посла Луцкевича.** Пос. Приступа мотивує негайність внеску, який домагається випущення на волю посла Луцкевича та острого покарання винуватців, що допустились насильства його на особі посла.

Міністер справедливости **Маковскі:** „Суть справи буде тільки тоді актуальною, коли вестись-ме дискусія над внеском прокуратора про видачу посла Луцкевича в звязку з його промовою, виголошеною 9. квітня на вічу. Підбурююча промова занепокоїла владу та дала притоку прокураторови до виступу згідно з 129 ст. про видачу посла Луцкевича. Обі точки внеску українського клюбу є вже полагоджені, отже його негайність є безпредметовою. П. Луцкевич находиться на волі, а тому, що прокуратор хибно інтерпретував у цій справі 21 ст. конституції, то розпочато проти него доходження".

Пос. **Бродецкі** (П. С. Л) звертає увагу, що під зголошеним внеском є підписані не лише Українці, але й Білорусини та Жиди. До внеску треба віднестися з великим застереженням. Промовець пригадує, що недавно зголошено внесок у справі знущань над політичними винуватцями, які потім виявились звичайними злочинцями. Промовець каже, що сойм вже раз заступився за пос. Луцкевичем, хоча його промови були у високій мірі шкідливими; та хоча він твердив, що Поляків слід вигнати за Буг, що Поляки це злодії і т. д.

Сойм відкинув негайність внеску та відіслав його до статутової комісії.

**Негайний внесок Жидівського кола в справі протижидівських ексцесів.** Посол **Гартляс** мотивував негайність внеску в справі протижидівських ексцесів у Варшаві 5. квітня с. р. Промовець зазначив, що внесок не звертається проти польського громадянства, якого не можна утотожнювати з вуличним шумовинням, що на вулицях знущалося над безборонними та передтим підготовило ґрунт у пресі. Стверджує, що ексцеси були приготовані пресою певного напрямку і домагається покарання не сліпого меча, тільки руки, котра керувала тим.

Негайність внеску відкинено. „За" голосували тільки соціялісти (П. П. С.) та національні меншости; „проти" всі польські політ. партії і групи включно з „Визволене-м".

На це жид. пос. Кіршбаум крикнув: „на знак протесту покидаємо салю". Коли жидівські посли виходили, пос. Кіршбаум крикнув ще в бік правиці: „Вуличні бандити й убийці напали на нас, а ви нам відмовляєте сатисфакцію і не хочете нас боронити!" На слова „бандити і убийці" кинулись посли з правиці на Жидів; завязалася бійка, яка перенеслась до кульоарів. М. ин. побилися посли Станішкіс з Гартглясом та Німець Зерве з Мангерисом.







В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".





В. Білинський.

# В ПОВОРОТІ НА БАТЬКІВЩИНУ.

(5)

По скінченню більшевицько-польської війни приділено їх знов до червоної армії. Тут уживали їх до здавлювання селянських повстань. Це одначе дуже не подобалося нашим стрільцям, бо, — як самі говорили — „встидно і жаль було проливати братню кров" Це й була головна причина, що кидали червону армію і вертали до зневоленої батьківщини, щоб не дивитися на насильства комуністів. При тому самі повстанці перестерігали їх, щоб кинули службу у більшівиків, бо не мине їх тоді, яко національних зрадників, безпощадна пімста повстаньчої руки. Тому коли більшевицьке командування отримало від Польщі домагання, розвязати всі, на своїй території, військові органiзації з виразною протипольською агітацією, звязуючи при тому й наших стрільців, більшевики предложили їм або оставатись добровільно в червоній армії далі, або демобілізуватися і зайнятися цивільним життям на Великій Україні, або виїхати в Галичину. Переважаюча більшість, бо звиш 70% зголосилося до відїзду. Не помогла агітація галицьких комуністів, як Барана і иньших, поміж стрільцями, щоб в Галичину не вертали, а оставалися далі в червоній армії, а коли ні, то займалися цивільним життем на Великій Україні. Даремно лякали польськими репресіями, тюрмами і вічною тревогою щоденного життя. Не переконали. „Нас і там треба" — твердили вперто стрілвці — „годі вже на Великій Україні, подивимося, що в дома діється. Репресій і арештів не боїмося, бо це нам не першина, зате може станемо в пригоді своїм". Тоді Баран в Київі на стації, перед відіздом ешалону, в прощальній своїй мові загрозив всім тим, що будучи на польському боці, на випадок більшевицько-польської війни, посміли б вступити в противобільшевицькі ряди Петлюри, який напевно не помине нагоди збройного виступу проти більшевиків вкупі з Поляками. „Робітничо-селянська влада росправиться з такими як з бунтівниками" — грізно кінчав свое „шепеню" тов. Баран. Стрільці мовчали, бо знали, що робитимуть так, як покаже хвиля і подиктує любов до батьківщини.

З Київа до прикордонної стації Шепетівки їхали ми пів доби. Починаючи за Бердичевом, на лінії цій панує повний спокій. Нема тут того пасажирського і товарного хаосу, що є по иньших лініях Самітні, зате чисті стації, окутані задумою про минувшину, немов, сумували за давніми добрими часами. Не витають вони в себе тих обдертих, голих, змучених і виголоджених людських кістяків, що становлять тепер незмінну прикмету кожної стації на Великій Україні. Тому нема в них бруду, нехлюйства і валявшихся посеред того нехарства людських постатей вкритих лахміттем з хмарою насікомих, з мішками на плечах, а вижидавших нагоди до дальшого проїзду.

В ночи не видно було околиць, зате ранком була нагода придивитися волинському краєвидови. Ниви, управні і вироблені, з розложеними посеред них селами, на переміну чергувалися з глухими шпильковими лісами. Особливу увагу звертали на себе чеські кольонії. Великі, просторні доми, з багатою зеленою рістнею довкруги, говорили про багацтва кольоністів. Красиві теж були доми волиняків. Побудовані з дерева в „зруб", своїм виглядом пригадували доми гуцулів або бойків. Взагалі спосіб будівлі вказував, що дерева тут не жаліли. Рахувалися зате більше з хлібом, за яким доводилося волинякам їздити в подільську губернію.

В Шепетівці знайшли ми більше сотні репатріянтів, що дїставшися самотужки до кордону, силкувалися передістатися на цю сторону. Місцевий „Ревевуак" обіцяв їм в тому помогти. Додати треба, що хоча більшевицькі власти, старалися надати цій поворотнії хвилі біженців і чужинців на батьківщину якийсь організаційний характер, створюючи для цього цілу бюрократію, це одначе мало їм вдавалося. Богато мандрувало до кордону на свій спосіб, не чекаючи ешалонів. При кордоні передиралися лісами, або вкручувалися до ешалонів, як хто міг. Дуже часто одначе передиравшіся лісами емільчаки попадали більшевицькій прикордонній варті в руки, а ця відводила їх до найблищої прикордонної стражниці на „бадання". Тут „бадали", чи не бандит, польський шпіон, або петлюрівський і допит такий тревав місяцями. Не треба й говорити, що міг скінчиться розстрілом, бо сам знав я два такі случаї в Шепетівці. Можна одначе було всесильними „деньгами", викупитися в товаришів-вартівників. Тоді самі вказували дорогу.

В Шепетівці, останній прикордонній совітській стації простояли ми тиждень. Чекали на залагодження формальностий звязаних з передачою транспорту. При тому з польської сторони адміністрація грішила пильністю: Пять днів недавала жадної відповіди, чи готова до прийняття транспорту, чи ні?

(Дальше буде).